

MÜƏLLİMİN ÖZÜNÜTƏHSİLİ
САМООБРАЗОВАНИЕ УЧИТЕЛЯ
TEACHER'S SELF-EDUCATION

UOT 37.

Ülviyyə Kamil qızı Bəşirli,
Azərbaycan Dillər Universitetinin
Pedaqogika kafedrasının müəllimi
<https://orcid.org/0000-0002-4575-6974>
E-mail: ubeshirli@gmail.com
[https://doi.org/10.69682/arti.2025.92\(4\).223-226](https://doi.org/10.69682/arti.2025.92(4).223-226)

NƏRİMAN HƏSƏNZADƏNİN "QATAR" ŞEİRİ TƏRBIYƏ VASİTƏSİ KİMİ

Ulviyya Kamil Bashirli,
lecturer of the department of Pedagogy at
Azerbaijan University of Languages

POEM BY NARIMAN GASANSADE "TRAIN" AS A MEANS OF EDUCATION

Ульвия Камиль гызы Баширли,
преподаватель кафедры Педагогики
Азербайджанского Университета Языков

**СТИХОТВОРЕНИЕ НАРИМАНА ГАСАНЗАДЕ «ПОЕЗД» КАК СРЕДСТВО
ВОСПИТАНИЯ**

Xülasə. Nəriman Həsənzadənin "Qatar" şeiri zaman anlayışı üzərində simvolik düşüncəni əks etdirir. Şair həyatın sürətlə ötüb keçməsinə hərəkətdə olan qatar obrazı ilə ifadə edir. O, xüsusilə gənclərin zamanı dəyərləndirmədiyini vurğulayır. Şeirdəki bədii təsvirlər oxucunu hər anın qədrini bilməyə çağırır. Qatar burada taleyin rəmzi kimi çıxış edir və heç kimi gözləmədən hərəkət edir. Həsənzadə zaman keçdikdən sonra onun geri qaytarılmasının mümkün olmadığını xatırladır. O, gənc nəsə birbaşa müraciət edərək, həyatda məqsədyönlü və ayıq olmağa səsləyir. Şeirin emosional tonu onun fəlsəfi dərinliyini artırır. Şair lirik ifadələrlə həyat mərhələlərinin dəyərini çatdırır. "Qatar" şeiri nəticə etibarilə zamanın qiymətli olduğunu hamıya xatırladan ümumbəşəri bir çağırışa çevrilir.

Açar sözlər: zaman, gənclik, həyatın keçiciliyi, taleyin qatarı, çağırış

Abstract. Nariman Hasanzadeh's poem The Train presents a symbolic journey through the concept of time. The poem emphasizes the swift passage of life, using the image of a moving train to reflect human experiences. Hasanzadeh draws attention to how youth often take time for granted. Through rich metaphors, he urges the reader to appreciate every moment. The train becomes a metaphor for destiny that does not wait for anyone. The poet warns that once time passes, it cannot be reclaimed. He speaks to the young generation directly, encouraging mindfulness and purpose. The emotional tone of the poem deepens the message about the value of each stage in life. Hasanzadeh combines lyrical beauty with philosophical thought. The poem ultimately becomes a universal reminder of the preciousness of time.

Key words: time, youth, transience of life, train of destiny, call to action

Аннотация. Стихотворение Наримана Гасанзаде «Поезд» представляет собой символическое размышление о времени. Автор использует образ движущегося поезда как метафору быстротечности жизни. Поэт обращает внимание на то, как молодёжь часто не ценит время. Через яркие образы он призывает читателя жить осознанно. Поезд становится символом судьбы, которая не ждёт никого. Гасанзаде предупреждает, что упущенное время невозможно вернуть. Он напрямую обращается к молодому поколению с призывом беречь каждый миг. Эмоциональная глубина стихотворения усиливает философское звучание. Лирическая форма помогает передать важность каждого этапа жизни. В итоге стихотворение становится универсальным напоминанием о ценности времени.

Ключевые слова: время, молодёжь, быстротечность жизни, поезд судьбы, призыв

Zaman insan həyatında ən qiymətli sərvətlərdən biridir. Onu nə saxlamaq, nə geri qaytarmaq, nə də artırmaq mümkündür. Azərbaycan poeziyasında bu anlayışı ən təsirli şəkildə ifadə edən şeirlərdən biri də Nəriman Həsənzadənin “Qatar” adlı poetik nümunəsidir. Şair bu şeirdə zamanın axıcılığını, fərsətlərin keçiciliyini və insanın bu axın qarşısında məsuliyyətini simvolik şəkildə qatar obrazı ilə təqdim edir. Bu şeir şairin “Qatar” şeiri əsasında gənclərə ünvanlanmış dərin məna qatları ifadə edir və oxucuya bu poetik nümunənin çağırışları izah edir. Şeir yalnız bədii deyil, həm də dərin tərbiyəvi məzmun daşıyır və xüsusilə gənclər üçün həyatı əhəmiyyət daşıyan mesajlar verir. Burada şairin vurğulamaq istədiyi bir neçə məqamdan bəhs etmək istəyirdim:

Zaman dayanmır, fərsətlər sonsuz deyil.

Qatarın sürəti kimi həyat da dayanmadan irəliləyir. Hər an, hər dəqiqə bir fərsət qapımızı döyür. Bu fərsətlər bəzən gözüümüzün önündə olur, amma onları görməməzlikdən gəlirik, ya da ləngiyirik. Gecikdikdə isə, “sənə yer qalmadı” kimi soyuq həqiqətlə qarşılaşırıq. Buna görə də, gənc yaşlarımızda vaxtı səmərəli istifadə etmək, məqsədlərimizə doğru addımlamaq çox önəmlidir. Gənclik insan həyatının ən parlaq, ən məhsuldar çağlarından biridir. Bu dövr, yalnız fiziki enerjinin yüksək olduğu mərhələ deyil, eyni zamanda zehni və yaradıcı potensialın da zirvəyə çatdığı bir zamandır. Lakin təəssüf ki, gənclər çox zaman bu dövrün əsl dəyərini yalnız geriye baxanda anlayırlar. Günlərin necə gəlib keçdiyini hiss etmədən, insanın həyatının ən qiymətli illəri arxada qala bilir. Halbuki gənclik – imkanların, ideyaların, iradənin və dəyişiklik gücünün cəmləşdiyi nadir bir mərhələdir. Bu illəri boş-boşuna keçirmək, gələcəyin peşmanlığına bərabərdir. Ona görə də gənc insan anlamalıdır ki, hər gün, hər an bir fərsətdir – öyrənmək, yaratmaq və həyatını inşa etmək üçün. Gələcəyin bünövrəsi məhz bu gün, bu yaşda qoyulur.

Qərar verməyi öyrənmək vacibdir.

Şeir “çantası əlində dayanan” insan obrazı ilə qərarlılığı göstərir. Gənclər kimi biz də həyatımızda çox zaman seçim qarşısında qalıyıq. Amma qərar verməkdən qorxmaq, imkanları dəyərləndirməmək bizə heç nə qazandırmır. Düşünmək və planlaşdırmaq vacib olsa da, əsl

məsələ düzgün zamanda hərəkət etməkdir. Qərar verməkdən çəkinməməli, gecikmədən fərsətləri dəyərləndirməliyik. Həyatın ən mühüm mərhələlərindən biri – insanın seçim qarşısında dayanmasıdır. Bəzən bu seçimlər kiçik görünə bilər: hansı universiteti seçək, hansı işi qəbul edək, kimlə dost olaq. Amma hər biri bizim şəxsiyyətimizi, yolumuzu və gələcəyimizi formalaşdıran qovşaqlardır. Seçim – sadəcə bir variantı digərinə üstün tutmaq deyil; seçim həm də məsuliyyət daşımaq, seçdiyin yolla getmək və nəticəsinə sahib çıxmaq cəsarətidir. İnsan yaşa dolduqca anlayır ki, doğru qərar vermək yalnız ağılla deyil, həm də ürəklə bağlıdır. Çünki bəzi qərarlar var ki, yalnız cəsarət tələb edir – tanımadığın yola çıxmaq, əmin olmadığın bir gələcəyə doğru addımlamaq. Elə bu anda insanın içindəki o “z ayaqları üstündə durmaq” ehtiyacı meydana çıxır. Kənardan dəstək gözləmədən, başqasının kölgəsinə sığınmadan, öz gücünlə bir istiqamət seçmək və bu yolda dayanmaq – həqiqi müstəqillik budur. Vaxt isə seçimlərin kontekstində ən qəddar tərəfdaşdır. Çünki vaxt heç kəsi gözləmir. Bir dəfə ötən fərsət, bir dəfə itirilən qərar bəzən illərlə təəssüf doğura bilər. Gənclik dövrü – bu imkanların, qərarların və dəyişikliklərin eyni anda mövcud olduğu bir zamandır. Bu dövrdə insan ya öz yolunu cızır, ya da başqalarının cızdığı yolla getməyə məcbur qalır. Məhz bu səbəbdən, seçim qarşısında məsuliyyətli davranmaq, zamana sayğı ilə yanaşmaq və verilən fərsətləri dəyərləndirmək həyatın açarıdır. Əslində, həyatın özü də bir növ seçimdir – kim olmaq istədiyimizin, nəyə çevriləcəyimizin və nə üçün yaşadığımızın cavabı da bu qərarlarda gizlidir.

Daxili güc və inamla hərəkət etmək.

Şeirdəki “kövrək qadına oxşamaq” metaforu göstərir ki, gecikənlər bəzən daxildən zəif və sarsılmış olur. Amma biz gənclər olaraq daxildən güclü, iradəli olmalı, həyatın çətinlikləri qarşısında zəiflik göstərməməliyik. Özümüzlə inamı itirmədən, hər çətinlikdən dərs çıxararaq irəliləməliyik. Hər bir insanın içində görünməyən, amma onu ayaqda saxlayan bir güc var. Bu güc nə başqalarından gəlir, nə də təsadüfən yaranır. O, insanın içində – sakitcə, səssizcə mövcuddur. Sadəcə, çoxları bu gücü hiss etmir, ya da ona inanmır. Çətinliklərlə qarşılaşanda ilk

olaraq ruhdan düşmək, geri çəkilmək, "bacarmam" demək daha asan gəlir. Amma əslində, elə o anlarda daxili gücümüz bizə deyir: "Dayanma, bir də cəhd et, sən bacararsan." İnsanın özünə inanması – onu qoruyan, daşıyan, irəli aparan əsas dayaqdır. Həyatda hər şey planladığımız kimi getmir. Qəfil baş verən hadisələr, uğursuzluqlar, gözlənilməz itkilər insanı sarsıda bilər. Amma insan sınımmalıdır. Çünki hər çətinliyin içində bir çıxış, hər qaranlığın sonunda bir işıq var. Bu işığı görmək üçün insan əvvəlcə içindəki gücə, sonra isə öz iradəsinə güvənməlidir. Bəzən başqaları sənə inanmasa da, sən özünə inanmalısən. Başqalarının "yox" dediyinə sən "bəli" deməyi bacarmalısan. Öz ayaqların üstündə durmaq – yalnız fiziki deyil, mənəvi bir haldır. Bu, qərar verməkdir, bu, irəli-ləməkdir, bu, yığılanda qalxmaqdır. Heç kim daim güclü olmur. Amma kim gücünü tanıyarsa, o, sınısa belə dağılmır. Özünə inanan insan həyatda tək deyil. O, özü ilə dostdur. O, bir çətinlik qarşısında dayansa belə, geri çəkilmir.

Şairin fikrinə görə öz daxili gücünə inmayan insanlar gecikmiş qatarın dalınca baxan insanlar kimidirlər. Onlara verilən şansı, gücü dəyərləndirməyib gecikmiş arzularının arxasınca baxa-baxa qalırlar. Daxili güc – səssiz bir dayaqdır. Hər dəfə yorulanda, ruhdan düşəndə, o səni özünə qaytarır. Və sən bir daha anlayırsan: sən bacarırsan. Həmişə bacaracaqsan. Sadəcə, inanmırsansa, o güc də susur.

Həyatdakı məsuliyyətləri vaxtında dərk etmək

Həyat bir qatara bənzəyir. Sürətlə hərəkət edir, dayanmaq, gözləmək, geri qayıtmaq kimi bir adəti yoxdur. Bu qatarın hər stansiyası – zamanın bir mərhələsidir: uşaqlıq, gənclik, yetkinlik və yaşlılıq... Və bu mərhələlərin hər birində insana bir yer ayrılıb. Amma o yeri tapmaq, tutmaq və orada möhkəm dayanmaq yalnız bizim öz əlimizdədir. Vaxtında dərk edilməyən məsuliyyətlər, ötürülən fürsətlər, "hələ tezdir" deyərək təxirə salınan qərarlar bizi bu qatarın arxasında qoyur. Çünki həyat heç kimi gözləmir. O, biz hazır olsaq da, olmasaq da, hərəkətini davam etdirir. Ona görə də insan öz yerini vaxtında tapmalı, öz məqsədini müəyyən etməli və həyat yoluna qətiyyətlə çıxmalıdır. Qatarda öz yerini tapan sərnəşin rahat oturur, istiqamətini bilir, dayanacağına çatmağa hazırdır. Amma yersiz dolaşan, biletini itirən, ya da öz yerinə gecikən

sərnəşin narahat, çaşqın və narazı olur. Həyat da belədir. Öz yerini tapan insan sakit, məqsədyönlü və daxili rahatlıq içində olur. Amma məqsədsiz, gecikən və ya məsuliyyətdən yayınan insan daim narahatlıq içində yaşayır. Ona görə də şair tövsiyə edir ki, gənclik çağında, enerjimiz, gücümüz və imkanlarımız varkən bu qatara doğru addımlamalıyıq. Özümüzə sual verməliyik: "Mən bu həyatın hansı vaqonunda yam? Mənim yerim haradır?" Bu sualların cavabını tapmaq – həm özümüzü tanımaq, həm də gələcəyimizi qurmaq deməkdir. Əgər yerimizi vaxtında tutmasaq, həyat qatarı bizim üçün bir ətrafa baxıb heç nə anlamadan keçib gedən mənzərəyə çevriləcək. Amma öz yerində oturan sərnəşin kimi – biz də hara getdiyimizi biləcəyik. Və bu, həyatda ən vacib rahatlıqdır. Həyat qatarı sürətlə gedir və bizi gözləməyəcək. Buna görə də, hər birimiz üzərimizə düşən məsuliyyətləri vaxtında dərk etməli, gecikmədən yerimizi tutmalıyıq. Bu həm təhsildə, həm peşə həyatında, həm də şəxsi münasibətlərdə özünü göstərir. Məsuliyyətsizlik həyatımızda fürsətlərin əldən getməsinə səbəb ola bilər. Oxucusunu bir şeirlə bu qədər ilhamlandıran, onu bu günə inandırır, gələcəyə ruhlandıran şairin səyi həqiqətən təqdirəlayiqdir.

Hər anı dəyərləndirmək, həyatı sevmə-sevə yaşamaq.

Əgər biz bu qatarı – yəni həyatı dayandıra bilməyəcəyiksə, deməli, onun hər anını qiymətləndirməyi öyrənməliyik. Zaman nə dayanır, nə də geriye qayıdır. Bu, bəzən qorxulu görünə bilər, amma əslində çox dəyərli bir mesaj daşıyır: hər anın ləzzətini çıxart, hər günün qədrini bil, hər səhvdən bir dərs götür. Həyat bizə təkrar-təkrar eyni fürsətləri vermir. Amma bizə imkan verir ki, yaşadığımızı hiss edək, düşündüyümüzü dəyişək, və ən əsası – içimizdəki o həqiqi yaşam enerjisini oyadaq. Səhv etmək pis deyil. Səhvdən bədlilik çıxartmaq, peşmanlıqla donub qalmaq – bizi geriye çəkən odur. Halbuki hər səhv – bir yol göstəricidir. "Bunu belə etmə" deyən həyatın sakit, amma dəyərli səsi. Əgər bu səsi eşidib ondan öyrənsək, səhvlərimiz bizə yük yox, təcrübə olar. Amma əgər o səhvləri içimizdə daşıyıb, daim keçmişdə ilişib qalsaq, onda bu sürətli qatarın içində yerimiz olsa belə, mənzilə çata bilmərik. Pozitivlik – sadəcə gülməmək deyil. Pozitivlik, hər şey yaxşı getməyəndə belə "əyənindən başlaya bilərəm" de-

məkdir. Bu həyat bizə yalnız bir dəfə verilib. Geriyə çəkmədən, montaj etmədən, “yenidən çəkək” demədən. O zaman hər anı dolu yaşamaq, dostluqlarımıza dəyər verməli, içimizdəki uşağı itirməməli, səhvlərimizə gülümsəməyi bacarmalıyıq. Unutma: bu qatarın nə vaxt harada dayanacağını bilmirik. Amma biz onun içində necə yol gedəcəyimizi seçə bilərik. Gözəl, mənalı, şüurlu, rəngli yaşamaq – elə bizim əlimizdədir. Qatarın sürətini dayandırmaq mümkün deyil, amma biz ona minən zaman anı dəyərləndirə, onu dolu-dolu, mənalı keçirə bilərik. Həyatı sevrək yaşamaq, özümüzü və ətrafımızdakıları dəyərləndirmək ən böyük sərvətimizdir.

Qatar – zamanın simvoludur. Şeirdəki qatar obrazı zamanın axıcılığını, dayanmadan hərəkətini və insanı gözləmədiyini simvollaşdırır. Qatar gəlir, dayanır və gedir. Əgər bu hərəkəti izləyə bilməsən, fürsəti əldən buraxarsan. Bu, gənclər üçün mühüm bir xəbərdarlıqdır: “Vaxtında düşün, vaxtında hərəkət et!” Zamanla ayaqlaş bilməyən insan həyatın vacib anlarını itirə bilər. Burada təkcə fərdi həyat yox, həm də cəmiyyətin inkişafında iştirak etmək, sosial məsuliyyət daşımaq və zamanında qərar vermək də vacib faktorlardır. Qatar obrazı poetik baxımdan həm də həyatın ritmini təmsil edir – o dayanmaz, geriye dönməz və hər kəsi gözləməz.

Şeir təkcə poetik fikir deyil, bir çağırışdır – zamanı dəyərləndir, tənbellik etmə, sabaha saxlama! Gənclərə çalışqanlıq, planlı yaşamaq və məqsədə doğru qətiyyətlə getmək ideyası ötürülür. Bu çağırış yalnız fərdi inkişafa deyil,

həm də milli-mənəvi dəyərlərə bağlılıq, ailəyə hörmət, cəmiyyətə faydalı vətəndaş olmağa yönəlmişdir. Nəriman Həsənzadə şeiri ilə sanki zamanın içində bir güzgü tutur və gənclərə deyir: ‘Özünə bax, bu qatarın hardasındasan?’ Bu sual təkcə poetik deyil, həm də fəlsəfi və psixoloji baxımdan dərin bir anlam daşıyır. Hər bir gənc bu sualı özünə verib, həyat yolunu müəyyənləşdirməlidir.

Nəriman Həsənzadənin “Qatar” şeiri yalnız poetik mətn deyil, eyni zamanda bir tərbiyə manifestidir. Zamanla yarışda qalib gəlmək üçün insan özünü tanımalı, məsuliyyət daşımalı və həyatını mənalı yaşamalıdır. Bu şeir gənc nəsle həyatın ritmini anlamağı, fürsətləri vaxtında dəyərləndirməyi və hərəkətə keçməyi öyrədir. Zamanın qatarı hərəkətdədir – onu qaçıranlar, həyatı da qaçırmış olar. Bu mesaj, gənclər üçün həm tərbiyəvi, həm də maarifləndirici dəyərə malikdir.

Problemə aktuallığı. Zamanla bağlı poetik düşüncələrin və keçmişlə gələcəyin bir nöqtə – ə “qatar” obrazında birləşməsi müasir insanın daxili dünyasına işıq saldığı üçün bu mövzu bu gün də öz aktuallığını qoruyur.

Problemə elmi yeniliyi. Nəriman Həsənzadənin “Qatar” şeirində zaman və məkan anlayışlarının poetik təəcəssümü ilk dəfə olaraq fəlsəfi-metaforik yanaşma ilə şərh olunur və şeirin strukturu zamansal keçidlər kontekstində araşdırılır.

Problemə praktik əhəmiyyəti. Ədəbiyyat və şeir tədrisində zaman anlayışının bədii təqdimini analiz etməklə müəllimlərə və şagirdlərə poetik mətnləri yeni metodlarla təhlil etməyə imkan verir.

Ədəbiyyat

1. Həsənzadə, N.Ə. Mənim gecəm gündüzüm: Şeirlər və poemalar. -Bakı: Gənclik, -1973. -s. 32
2. Həsənzadə, N.Ə. Bir az möhlət istəyirəm ömürdən: Şeirlər və poemalar. -Bakı: Yazıçı, -1981. -s 61
3. Həsənzadə, N.Ə. Seçilmiş əsərləri: Poeziya. -Bakı: Şərq-Qərb, -2004. -s.12
4. Həsənzadə, N.Ə. Zümrüd quşu: Epik-dramatik poema. -Bakı: Gənclik, -1976. -s. 71

Redaksiyaya daxil olub: 10.06.2025